

הרב דוד נאור

דין קרבה לאשת העד בחופה וקידושין

שאלה.

א. קרבה דרך צאצא חורג.

ב. קרבה דרך בת זוג.

מסקנה.

שאלה

האם אדם יכול לשמש כעד במעשה קידושין כשאשתו קרובת משפחה לאחד מבני הזוג, קרבה בדרגה כזאת שפוסלת לעדות?

א. קרבה דרך צאצא חורג

נאמר בגמרא (סנהדרין כח.)

"רב איקלע למזבן גוילי ושאלו אותו מהו שיעיד אדם באשת חורגו?
בסורא אמרו בעל כאשתו בפומבדיתא אמרי אישה כבעלה".
פירוש הדברים: רב נשאל לגבי מקרה בו ראובן נשא את רחל ויש לה בן מבעל אחר (=בן חורג) ששמו שמעון. שמעון נשא לאישה את לאה, וללאה יש דין ודברים עם יצחק לגבי 'נכסי מלוג' שלה. האם מותר לראובן להעיד על לאה שהיא אשת בנו החורג.¹
הגמרא הסתפקה בדין 'בן חורג'. שהרי מעיקר הדין מותר לאדם להעיד לבנו של הבן החורג.² ועל כן השאלה היא האם דינה של לאה כדין יעקב בנה, או כדינו של יצחק בעלה. בסורא סברו ש'בעל כאשתו', בפומבדיתא אמרו 'אשה כבעלה'. וממילא, כשם שהאישה נחשבת לחמותה של אשת הבן, כך בעלה נחשב כחמיה, אף על פי שבעצם בעלה אינו בנו אלא רק חורג.
מוסיפה הגמרא ואומרת (שם כח.):

"דאמר רב הונא אמר רב נחמן מנין שהאישה כבעלה דכתיב "ערות אחי אביך לא תגלה אל אשתו לא תקרב דודתך היא" והרי אשת דודו היא (=ומדוע קראה הפסוק דודתך)? מכלל דאשה כבעלה".
ויש להתבונן בשתי הלשונות של סורא ופומבדיתא.
וכתב הנימוקי יוסף (שם), שבפומבדיתא פסלו אותו מלהעיד לאשת בנו החורג, משום ש"אישה כבעלה" שכמו שבעלה של האישה פסול להעיד לבנו החורג, כך הוא פסול להעיד גם לאשת הבן החורג. שהרי היא אשתו ו'אישה כבעלה'.
ובסורא כשאמרו 'בעל כאשתו- הם דברו על מציאות אחרת לחלוטין. בה ראובן נשא את רחל ויש לה בת בשם דינה מבעלה הראשון ששמו שמעון. אותה דינה התחתנה עם יעקב. הרי ראובן בעלה של רחל פסול מלהעיד ליעקב בעלה של דינה בתו החורגת. וזאת מפני

¹ חייבים אנו להניח שמדובר במקרה בו ראובן אמר לרחל 'אין לי דין ודברים בנכסייך', שאם לא כן הרי הוא כמעיד על שמעון בנו החורג, וזה פשיטא שאסור.

² יעקב בנו של יצחק.

שכשם שלבתו החורגת פסול הוא מלהעיד, כך גם על בעלה של אותה בת. שהרי היא (הבת) כגופו והוא כגופה.

וא"כ - לפי דברי הנימוקי יוסף, אין מחלוקת בין לשון סורא ללשון פומבדיתא, אלא שדברו על מציאות שונה. הבן חורג או הבת היא החורגת.

ואולם המרדכי (שם) מביא את דברי הריב"ן שחולק על הנימוקי יוסף וסובר שאכן יש מחלוקת בין לשון סורא לפומבדיתא, ויש נפק"מ הלכתית בניהם, והלכה כלשונה של פומבדיתא "שאישה כבעלה".

הכלל היוצר את הנפק"מ ההלכתית בין הלשונות הוא, שכל הקרוב לבעל פסול לאישה. לכן פסול הוא מלהעיד לאשת בנו החורג.

ואולם, במקרה ההפוך, מי שפסול לאישה כשר לבעל. ולכן אם היא הבת החורגת שלו הרי שהוא כשר להעיד לבעלה. והטעם הוא, שבכל מקום אנו אומרים 'מה שקנתה אישה קנה בעלה' ואין לאישה ישות עצמית שמנותקת מבעלה בזכות הקניין, ואולם 'מה שקנה בעל לא קנתה אשתו' והרי הוא כאישיות עצמית המנותקת מאשתו לעניין זה (אפשר להוסיף עוד סברא בענין זה. והיא שהרי הבעל יכול להתחתן עם אישה נוספת).

הרי לנו מחלוקת בין הריב"ן לנימוקי יוסף בהסבר הגמרא והנפק"מ ההלכתית, 'האם כשר אדם להעיד לבעלה של בתו החורגת'.

ב. קרבה דרך בת זוג

הרמב"ם (הלכות עדות פרק יג הלכה ו) פסק כשתי הלשונות וזה לשונו: כל אישה שאתה פסול לה אתה פסול לבעלה, שהבעל כאשתו. וכל בעל שאתה פסול לו כך אתה פסול לאשתו, שהאישה כבעלה.

גם השו"ע (חושן משפט סימן לג סעיף ג) הביא את לשונו של הרמב"ם, 'שאישה כבעלה' ויבעל כאשתו.

ואולם מוסיף השו"ע (שם), לדעת הפוסלים 'שלישי בראשון', מכשירים באשתו מפני שהוא מופלג. פירוש הדברים כך הוא: 'ראשון בראשון' היינו האחים זה עם זה - בין מן האב בין מן האם, וכן אב עם הבן נחשב 'ראשון בראשון' ועם נכדו נחשב 'שני בראשון' ופסול. ואולם נינו שהוא הרביעי ממנו - נחשב 'שלישי בראשון' וכשר. ואולם מביא השו"ע 'ויש אומרים דשלישי בראשון פסול'. וכלל נקוט בידנו 'סתם וי"א - הלכה כסתם'. ואולם הרמ"א כתב על יש אומרים 'וכן ראוי להורות'.

וא"כ לאותם הפוסלים 'שלישי בראשון' דהיינו להעיד לנין, על כל פנים, לאשת הנין יהיה מותר להעיד 'מפני שהוא מופלג'. ועל זה מוסיף הרמ"א שכל זה בתנאי שאין לבעלה (היינו הנין) הנאה מהממון, שאל"כ פסול הוא מלהעיד לה, מטעם 'מה שקנתה אישה קנה בעלה'.

מסקנה

היוצא לנו מדין זה הוא, שמוטל על הרב העורך חופה וקידושין לחקור היטב בקרבת העדים לחתן או לכלה, וכן לשאול על נשות העדים ולראות שאכן אין ביניהם קרבה מצד נשותיהם. שהרי קרבה שכזאת פוסלת את העד ואיתה את מעשה הקידושין שחייב להיות בעדים.

ובדידי הוה עובדה כי רק לאחר ששאלתי כמה פעמים בצורות שונות התברר כי אשת העד בת הדודה של הכלה - וברוך השם נמנעה תקלה לפני כתיבת הכתובה.

